

ויזרע יצחק

"ראש השנה"

ופרשת "האזינו"

א' תשרי תשע"א

יוצא לאור ע"י מדרשת

"ויזרע יצחק"

ע"ש יצחק בן חמו בר אסתר ז"ל

תכלה שנה וקבלותיה

תחל שנה ומרכותיה

הגיגים לראש השנה

"ואברהם זקן בא בימים וה' ברך את אברהם בכל" (בראשית כד' א)

בכ"ל עולה בגימטריה ב"ן (רש"י)

בנוסף לפירושו של רש"י שהגימטריה של "בכל" זהה לגימטריה של "בן" מוסיף ה"חתם סופר" שהגימטריה של המילוי של המילה "בכל" (כלומר: בי"ת כ"פ למ"ד) זהה לגימטריה של "שופר". ובא הכתוב לרמז לנו ש"ה' ברך את אברהם בכל", כלומר ברכו בבן, יצחק, שבזכותו זכינו לשמיעת קול השופר בעת מתן תורה, ובזכותו נשמע, בע"ה, את קול השופר הגדול לעתיד לבוא בעת הגאולה. שהרי ידוע שהשופר המדובר, נעשה מהקרן של האיל שנשחט במקומו של יצחק, בנו של אברהם אבינו.

"מלוך על כל העולם כולו בכבודך" (תפילת ר"ה)

לכאורה נראה שיש בבקשה זו כפילות מיותרת, אם אומרים "כל העולם" מדוע מוסיפים שוב "כולו"? אלא שמצאנו בהרבה מקומות בגמרא, וגם נפסק כך להלכה, במקרים מסוימים שנאמר "כל" שגם מצב של "רוב" מספיק. ובלשון הגמרא זה נקרא "רובו ככולו". אם כך, אילו הסתפקנו בתפילה באמירה "מלוך על כל העולם" בלבד, משמעותו שדי שהקב"ה ימלוך על "רוב" העולם, מדין "רובו ככולו", לכן מוסיפים אנו ומדגישים "על כל העולם כולו", שכל העמים כולם בלי יוצא מן הכלל יגיעו להכרה במלכות ה' בבחינת "וידע כל פעול כי אתה פעלתו". (ט"ז)

"ותתן לנו ה' א-ל-לקינו... את יום הזכרון הזה... זכר ליציאת מצרים" (מתפילת ר"ה וברכת הקידוש)

זה שהמועדים פסח, שבועות וסוכות קשורים ליציאת מצרים זה ברור ומובן, אך מה הקשר של ראש השנה ויום הכיפורים ליציאת מצרים? אלא ידוע שנגזר על בני ישראל להשתעבד בארץ מצרים במשך ארבע מאות שנה, אולם בפועל יצאו בני ישראל מארץ מצרים אחר מאתיים ועשר שנים (רד"ו) בלבד, וכתב ה"ערכי נחל" שהגזירה היתה על תנאי: אם בני ישראל "זכו" ויחזרו בתשובה, אזי הגאולה תוקדם בבחינת "אחישנה", אך אם בני ישראל "לא זכו" ולא יחזרו בתשובה, הגאולה תהיה "בעתה" לאחר ארבע מאות שנה. ואכן בני"י עשו תשובה גדולה במצרים שנאמר "ויזעקו בני ישראל... מן העבודה... וידע א-לקים" ולכן זכו ל"אחישנה" לגאולה אחר רד"ו שנים בלבד. אם כך, הרי לומדים אנו מיציאת מצרים עד כמה גדול כוחה של התשובה, ולכן בראש השנה וביום הכפורים, שהם ימי התשובה, אנו אומרים שהם "זכר ליציאת מצרים" וניתן לזרז את הגאולה בעזרת התשובה.

"לא אד"ו ראש"

ידוע שלפי כללי חז"ל ראש השנה לעולם לא יחול בימים ראשון, רביעי או ששי (אד"ו). אומר ה"עוללות אפרים" (בעל ה"כלי יקר"), שדבר זה רמוז בפסוק: "הלא זה אוד מוצל מאש" (זכריה ג' ב), דהיינו שהימים או"ד מוצלים מאש המשפט, שהרי לעולם לא יחול ראש השנה, שהוא יום הדין והמשפט, בימים אלו, וטעם הדבר הוא שבששת ימי הבריאה התעוררה מחלוקת והבדלה בימים אלו, כי ביום א' כתוב: "וירא א-לקים את האור כי טוב ויבדל", ואומר רש"י: "ראהו שאינו כדאי להשתמש בו רשעים והבדילו לצדיקים לעתיד לבא", כלומר, גנו את האור לצדיקים לעתיד לבא, ביום ד' נבראו המאורות ובו ביום קטרגה הלבנה ואמרה ש"אי אפשר לשני מלכים להשתמש בכתר אחד", והשמש נעלבה, וביום ו' חטא אדם הראשון באכילת עץ הדעת. והיות שבימים אלו היתה מחלוקת אין ראוי שיחול ראש השנה בימים אלו כדי שלא לעורר קטרוג במה שאירע בימים הנ"ל.

לע"נ הרה"ג מרדכי צמח אליהו בר מזל טוב זצ"ל

לעילוי נשמת יצחק אוחיון בן סולטנא ז"ל

לעילוי נשמת מרים בן חמו בת פלורה ז"ל

מעוניין לקבל את העלון ישירות לתיבת הדוא"ל שלך? שלח מייל לכתובת: Yossef.Benhamo@gmail.com

העלון מוקדש לעילוי נשמת:

חביבה חיה בנימין בת גורג'ה ז"ל
נלב"ע יא' ניסן תשס"ז

יצחק בנימין בר שורין ז"ל
נלב"ע יג' אדר ב' תשל"ג

יצחק בן חמו בר אסתר ז"ל
נלב"ע יג' אדר ב' תשס"ה

ת.נ.צ.ב.ה

אין לעיין בעלון בשעת התפילה

לא לשמור על קדושת הגליון

"באיך מוליך ישר מול מגיד פשע" (תפילת ר"ה)

אומר רבי לוי יצחק מברדיצ'וב שמליץ הישר הכי טוב מול מגיד הפשע, הוא העובדה שהאדם מחזיק עצמו בכחיות "אין" שרומז על ענווה, כאשר האדם יודע באמת ובתמים ש"כדלים וכרשים דפקנו דלתיך", ואין לנו שום זכויות לבא לפניו בדין, וכאשר בכל זאת שומע ה' לתפילתנו הרי זה אך ורק מרוב טובו וחסדו של הקב"ה, ולא בזכותנו כלל. וזוהי כוונת הפייטן: "באיך", התחושה שהאדם הוא כלום, זהו "מליץ ישר מול מגיד פשע".

"אל תבא במשפט את עמך (עבדך), כי לא יצדק לפניך כל זוי" (סליחות)

משל לאדם שהלווה לחברו מעות, והלווה מסר לידי המלווה שטר חוב בחתימת ידו, בהגיע זמן הפרעון והלווה לא פרע את חובו, הלך המלווה לתבוע את הכסף. אם יתכחש הלווה לחוב ויכפור בו, יתבעהו המלווה לדין ויכריחו לשלם. אבל אם יודה המלווה בכך שהוא חייב, אך יבקש הארכה מפני שאין בידו מעות, מה ירויח המלווה אם יתבעו לדין? וזהו שאנו אומרים: "אל תבוא במשפט עמנו", אל תתבענו לדין. ומדוע? "כי לא יצדק לפני כל חי", הלא אין אנו טוענים שצדיקים אנחנו ולא חטאנו. כאותו לוה הטוען "לא ליתתי". אלא טוענים אנו, שאין בידנו לשלם, אין דינו משגת לפרוע. "כדלים ורשים דפקנו דלתיך", ומה יועיל כאן המשפט. (ישמח משה)

הגיגים מפרשת האזינו

"הצור תמים פעלו" (דברים לב' ד')

כוונת הכתוב באמרו "תמים פעלו" להדגיש ש"הצור" אינו כשאר הכוחות אשר פעולתם תלויה בכח מעליהם וגם כח זה צריך לכח אחר מעליו וכך מכח לכח עד הכח העליון שהוא ארון הכל יתברך שאינו צריך לכח אחר אלא כל הכחות מקבלים ממנו, לפיכך "תמים פעלו" שכל פעולותיו שלמות. (רבינו בחי')

"א-ל אמונה ואין עול" (דברים לב' ד')

וכי איזה שבח הוא לומר על הקדוש ברוך הוא שאינו עושה עוול? מסביר רבי ישראל מסלנט שבמלכות הארץ כאשר באים להעניש אדם על חטאו, דנים רק לגופו של הנאשם, ואף אם בני משפחתו ומקורביו יסבלו ויצטערו מגזר הדין, לא נמנעים מחריצת דינו לחומרא, אך לא כן הוא במלכות שמים, קודם שמעניש ה' יתברך את החוטא יביט אל קרוביו, אם עלול מישהו להפגע, ואם מגיע לו הצער הזה, "כי כל דרכי משפט", הן על הנדון עצמו והן על קרוביו, "א-ל אמונה ואין עוול" במשפטו, כי כל אחד יקבל רק עונשו המגיע לו ולא יותר.

"מכעס בניו ובנותיו" (דברים לב' יט')

באופן חריג ושלא כמנהגו מזכיר הכתוב את הבנות ביחד עם הבנים, כאשר בשאר המקומות מזכיר הכתוב את הבנים בלבד והבנות הן בכלל הבנים, כגון "שחת לו לא בניו מומם" (דברים לב' ה). מסביר הרמב"ן שדבר זה נובע מהעובדה שבדור החורבן תהיה רשעת הנשים ופשעיהם גדולה מאד, כי היו נצמדות לעבודה זרה, והיו מפתות את האנשים לעובדה, כאשר מפורש בדברי הנביא: "ויענו כל האנשים היודעים כי מקטרות נשיהם לאלהים אחרים וכל הנשים העומדות קהל גדול" (ירמיהו מד' טו), והנשים הן שהעיון פניהם בנביא לאמר לו "עשה נעשה את כל הדבר אשר יצא מפינו לקטר למלכת השמים" (ירמיהו מד' יז). וכתוב עוד שם: "השכחתם את רעות אבותיכם ואת רעות מלכי יהודה ואת רעות נשיו ואת רעותיכם ואת רעות נשיכם" (ירמיהו מד' טז). ובנביא יחזקאל נאמר: "עוד תשוב תראה תועבות גדולות אשר המה עושים ויבא אותי אל פתח שער בית ה'... והנה שם הנשים יושבות מבכות את התמוז" (ח' יג-יד).

"אסתירה פני מהם" (דברים לב' כ')

"עיניו יחזו, עפעפיו יכחנו בני אדם" (תהלים יא' ד')

ה"משך חכמה" מסביר שהעפעף מכסה את העין ותפקידו הוא להגן על העין שלא תזיק לה ראיית השמש ולא תזוק מאבק וכיוצא בזה. כך הוא בנוגע להשגחה הפרטית, שלפעמים נראה כאילו היא מכוסה ויש הסתר פנים, עד ש"רשע וטוב לו וצדיק ורע לו", ומצב זה נועד לבחון את בני האדם האים יתמידו באמונתם. שלולא כן, לא היתה הרשות נתונה, ולא היתה ה"בחירה חופשית", והיו מוכרחים להאמין ולקיים את מעשה הטוב והצדק, לכן הסתר הפנים דומה לעפעפיו של האדם, רק כדי שיבחנו בני האדם.

"בעצם היום הזה" (דברים לב' מז')

לפי שיום המות נקרא הערב שמשו של אדם, ומשה במותו "לא כהתה עינו ולא נס ליחה", לכן היה דומה כאלו היה עומד עדיין באמצע ימיו דהיינו "בעצם היום הזה" כשהשמש בעצמו.

לרפואת כל חולי עם ישראל ובכללם: ה"ה אשר בן חמו בר מרצדס וה"ה משה טויטו בר אסתר הי"ו

הארות והערות ניתן להפנות לטלפון: 052-3268315 או בדוא"ל: Yossef.Benhamo@gmail.com

גמ"ח תפילין "יד יצחק"

ברשותנו מבחר תפילין רש"י (ספרדי, אשכנזי, איטרי) להשאלה בטלפון: 052-3268315

חברת הבקשות "מאיר השחר" בני ברק ומדרשת "ויזרע יצחק"

לימוד פיוטים ובקשות נוסח מרוקו בהדרכת ע"ה יוסף בן חמו יום שישי 14:00 בית כנסת "תורת ישראל" קריית הרצוג ב"ב